AKTUÁLNE TÉMY CESTOVNÉHO RUCHU V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE

Ludmila Novacká

Abstract

This article presents the basic topics, actual in the Central European (CE) area in travel and tourism. Author highlights several different attitudes to limit this space. In this article she operates the area of the states Austria, Czech Republic, Hungary, Slovakia and Poland. The main method comparative analyse is done in the framework of these issues: economic impacts of travel and tourism, competitiveness, social influence and digital transformation. The statistic data documents the position of CE countries in travel and tourism area. The economic impacts expressed by criteria GDP, employment, visitor export and employment. The world ranking of competitiveness presents positive and negative evaluation of individual criteria. The eligibility of CE countries in travel and tourism is significant. The important challenge is valid for social issues and transformation of digitalisation. These tasks and responsibilities are relevant for many countries in the Europe and in the world.

Keywords: Central-Europe, economic impacts, social influence, competitiveness, digitalisation, travel and tourism

Úvod

Cestovný ruch má interdisciplinárny charakter. Vo všetkých regiónoch, čiže aj v krajinách „Stredoeurópskeho priestoru“ podmienky makroprostredia a mikroprostredia ovplyvňujú možnosti a výsledky cestovného ruchu (CR). V súčasnosti sú aktuálne hlavne tieto dimenzie cestovného ruchu: ekonomické impakty, konkurencieschopnosť, sociálne pôsobenie CR na potenciálny dopyt, digitalizácia procesov.

Stredoeurópsky priestor v cestovnom ruchu nie je presne zadefinovaný. V súlade s regionalizáciou cestovného ruchu podľa UN WTO možno hovoriť o svetovom regióne Európa a európskom subregióne Stredná a východná Európa. V týchto intenciách je vedená aj štatistika, ktorú UN WTO prezentuje (Barometer UNWTO 2016). Medzinárodná organizácia civilnej leteckej dopravy *International Civil Aviation organisation ICAO* poníma Strednú Európu v rámci krajín Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Maďarsko, Macedónsko, Srbsko, Slovensko, Rumunsko (ICAO 2016). Medzinárodná asociácia leteckej dopravy (International Air Traffic Association IATA 2016) prezentuje v rámci 5 svetových regiónov Európu ako celok.

Právna úprava leteckej dopravy v EU definuje letecký priestor v Európe *European Common Aviation Area ECAA*. Tento letecký vzdušný tvorí deväť blokov *Functional airspace Blocs FAB*. V Strednej Európe ide o *FABCE FAB Central Europe*, ktorý tvoria Česká republika, Slovenská republika, Rakúsko, Maďarsko, Chorvátsko, Slovinsko, Bosna a Hercegovina. Priestor *FABCE* je rozsiahly a uvedené tvrdenie dokumentuje prepojenie s ďalšími krajinami od r. 2010, t.j. Albánskom, Srbskom a Kosovom, Macedónskom, Čiernou Horou (Schweigert, 2015). „Stredoeurópsky priestor“ západným smerom reprezentuje *FABEC FAB Europe Central*, (Central Europe Air Million, 2016) ktorý tvoria štáty Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko a Švajčiarsko. (COM/2011/0415, 2012)

Politické zoskupenie krajín V4 možno považovať za stredoeurópsky priestor tiež. V cestovnom ruchu dané krajiny spolupracujú v oblasti marketingu s cieľom operovať na transkontinentálnych vzdialených trhoch USA, Kanada, Japonsko, Čína, Rusko napr. Melody Quartet.

V tomto článku budeme pracovať s vymedzením stredoeurópskeho priestoru, ktorý tvoria štáty Slovensko, Poľsko, Česká republika, Rakúsko a Maďarsko.

Ekonomické impakty cestovného ruchu

Ekonomické impakty cestovného ruchu sú vyjadrené na základe metodiky turistického satelitného účtu *Tourist satellite account TSA*. Základné ukazovatele, ktoré boli využívané aj v minulosti, ešte pred aplikáciou *TSA* bol počet príjazdov - vecný ukazovateľ a príjmy zo zahraničného príjazdového CR (hodnotový ukazovateľ). Tieto ukazovatele aj v súčasnosti sleduje UN WTO.

Medzinárodné príjazdy, t. j. príjazdy zahraničnej klientely do strednej a východnej Európy v prvom polroku r. 2014 zaznamenali v porovnaní s predchádzajúcim rokom v danom období prepád -6%, ale v nasledujúcich rokoch sa situácia zlepšila a príjazdy predstavovali nárast vo výške +5 %. Táto úroveň zodpovedná celosvetovému priemeru (+4%) a je výrazne vyššia v porovnaní s krajinami západnej Európy, kde nárast medzinárodných príjazdov tvoril v prvej polovici roka 2016 v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2015 v danom období len 1%. Uvedené údaje a celkový podiel tohto regiónu na celosvetových medzinárodných príjazdoch vo výške 10,7% dokumentujú stabilitu a bezpečnosť v krajinách strednej a východnej Európy (výnimkou je Ukrajina).

Ekonomické vyjadrenie príjazdov zahraničnej klientely ukazujú údaje o medzinárodných príjmoch. Pokiaľ počet osôb v sledovanom období od r. 2015 rástol výrazne, naopak v príjmoch podobné výrazné oživenie nenastalo. Priemerné príjmy na 1 príjazd boli v r. 2015 vo výške 360 EUR a celkový podiel strednej a východnej Európy na celosvetových príjmoch tvorili len 4,1% (4-UN WTO, 2016). Na základe dostupných štatistických údajov možno uviesť nasledovné hodnoty výkonov CR, ktoré sú vyjadrené ukazovateľom príjazdov a príjmov (tab. 1).

Tab. 1: Medzinárodné príjazdy a medzinárodné príjmy v strednej a východnej Európe

Table 1: International arrivals and international receipts in the Central and Eastern Europe

PRÍJAZDY ARRIVALS	13/12	14/13	15/14	16/15*	PODIEL NA SVETE 2015 SHARE IN THE WORLD 2015
Absolútna hodnota počtu príjazdov vo svete (mil.os.)	1088/1040	1134/1088	1184/1134	1245/1186	-
Rast príjazdov v krajínach strednej a východnej Európy v %	7,5	-6,0	5,8	5,0	10,7
PRÍJMY RECEIPTS	13/12	14/13	15/14	16/15*	PODIEL NA SVETE 2015 V % SHARE IN THE WORLD 2015
Absolútna hodnota príjmov vo svete (mld. EUR)	935/888	975/935	1110/975	- /1232	-
Rast príjmov v krajínach strednej a východnej Európy v %	3,5	-0,9	-0,2	x	4,1

Spracovala autorka podľa: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt_.pdf

*január-jún/January-June

Metodika TSA vytvorila podmienky na precíznu kvantifikáciu ekonomických impaktov v cestovnom ruchu. Tieto sú vyjadrené v nasledovných ukazovateľoch: Priamy podiel na HDP *GDP direct contribution*, Celkový podiel na HDP *GDP total contribution*, Priama zamestnanosť *Employment direct contribution*, Celková zamestnanosť *Employment total contribution*, Výdavky zahraničných návštevníkov *Visitor exports*, Investície *Investment*.

Pre vyhodnotenie ekonomických impaktov v rámci štátov stredoeurópskeho priestoru (štáty Slovensko, Poľsko, Česká republika, Rakúsko a Maďarsko) sme pre potreby tohto článku spracovali údaje nasledovných ukazovateľov: podiel cestovného ruchu na HDP v mld., zamestnanosť v CR, výdavky zahraničných návštevníkov, kapitálové investície do CR (tab. 2).

Tab. 2: Ekonomické impakty cestovného ruchu v stredoeurópskom priestore v r. 2015

Table 2: Travel and tourism economic impacts in Central Europe Area in 2015

PODIEL NA HDP GDP SHARE %	SR SR	POĽSKO POLAND	ČR CZ	RAKÚSKO AUSTRIA	MAĎARSKO HUNGARY	EURÓPA EUROPE Φ
Priamy - Direct	2,3	9,3	5,4	21,2	5,4	16,6
Celkový - Total	5,6	23,9	16,4	59,3	14,0	45,4
ZAMESTNANOSŤ EMPLOYMENT 0000 osôb 0000 pax	SR SR	POĽSKO POLAND	ČR CZ	RAKÚSKO AUSTRIA	MAĎARSKO HUNGARY	EURÓPA EUROPE
Priama - Direct	56,6	273,3	242,1	229,1	237,4	13 975,0
Celková - Total	136	669,6	498,3	622,6	415,5	35 214,0
VÝDAVKY ZAHRAIČNÝCH NÁVŠTEVNÍKOV VISITOR EXPORTS Mld. USD Bil. USD	SR SR	POĽSKO POLAND	ČR CZ	RAKÚSKO AUSTRIA	MAĎARSKO HUNGARY	EURÓPA EUROPE Φ
	2,4	11,3	7,4	22,4	7,0	12,1
INVESTÍCIE INVESTMENT Mld. USD Bil. USD	SR SR	POĽSKO POLAND	ČR CZ	RAKÚSKO AUSTRIA	MAĎARSKO HUNGARY	EURÓPA EUROPE Φ
	0,7	3,9	2,1	4,1	1,1	4,6

Spracovala autorka podľa:

<https://www.wttc.org/media/files/reports/economic%20impact%20research/region%202015/europe2015.pdf>

Z uvedených dát vyplýva, že najvyšší ekonomický význam má cestovný ruch v Rakúsku. Jedine Rakúsko presahuje priemer Európy a úroveň celkového podielu cestovného ruchu na hrubom domácom produkte tvorí 59,3%. Ďalšie sledované krajiny nedosahujú daný priemer. V podmienkach Slovenskej republiky ide o dominanciu iných odvetví /automobilový priemysel). Multiplikačné efekty

dominujú v Rakúsku, rozdiel medzi priamym podielom a celkovým podielom na HDP je v rozsahu 303%. V ďalších krajinách úroveň celkového podielu na HDP prevyšuje priamy podiel o 259 % (Maďarsko) resp. 243 % (Slovensko).

Najvyšší podiel celkovej zamestnanosti v cestovnom ruchu dosahuje Poľsko a Rakúsko. Rozdiel v úrovni priamej a celkovej zamestnanosti v cestovnom ruchu je najvyšší v Rakúsku 271 %, SR 243 % a v Poľsku 235%. Ide o prejav výrazného pôsobenia multiplikačných efektov aj v zamestnanosti. Najvyšší rozsah spotreby formou výdavkov zahraničných návštevníkov vykazuje Rakúsko. Suma peňazí je o 185% vyššia ako je priemer v Európe. Naopak Slovenská republika dosahuje v tomto ukazovateli len 50 % z priemeru v Európe.

Najvyššie kapitálové investície, porovnateľné s európskym priemerom dosahuje Rakúsko. Slovensko a Maďarsko v tomto vyhodnotení sú v porovnaní s Európskou úrovňou hlboko pod priemerom (Travel and Tourism Economic impacts, WWTC 2015).

Konkurencieschopnosť

Konkurencieschopnosť stredoeurópskeho priestoru možno vyjadriť v súlade s metodikou spracovania Správy o konkurencieschopnosti v cestovnom ruchu vo svete, ktorú odborníci prezentujú každý rok na Svetovom ekonomickom fóre v Davose. Dokument vyhodnocuje štáty z rozvinutých krajín i z pracuje so štatistickými dátami z vyše 141 štátov sveta (Schwab et al., 2016). Ide o relatívne seriózne vyhodnotenie 14 základných kritérií prostredníctvom 90 indikátorov na základe „hard“ štatistických údajov. Spektrum kritérií vyjadruje ekonomické, podnikateľské, štátno-organizačné, environmentálne, kultúrne, spoločenské i technologické aspekty konkurencieschopnosti štátov vo vzťahu ku cestovnému ruchu. Z teoretického hľadiska možno povedať, že Porterov model piatich síl konkurencieschopnosti je transformovaný na úroveň štátu, ako destinácie (cieľového miesta) v cestovnom ruchu.

Vyhodnotenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu v štátoch stredoeurópskeho priestoru za rok 2015 je uvedené v tab. 3.

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že krajiny stredoeurópskeho priestoru sú z pohľadu svetového trhu cestovného ruchu relatívne konkurencieschopné. Celková konkurencieschopnosť cestovného ruchu týchto krajín spoločne vytvára pozíciu, ktorá predstavuje postavenie ešte v prvej tretine svetového rebríčka. Výrazne popredné postavenie (12. miesto) má Rakúsko, ktoré z hľadiska infraštruktúry cestovného ruchu získalo prvú pozíciu a vo všetkých sledovaných kritériách zastáva popredné pozície v svetovom rebríčku. Výnimku tvorí jedine cenová konkurencieschopnosť, čo je logický vývoj ceny a ponúkanej hodnoty produktu.

Tab. 3: Rebríček konkurencieschopnosti cestovného ruchu štátov stredoeurópskeho priestoru z celkového počtu 141 štátov

Table 3: The ranking of Travel and tourism competitiveness CE states in the framework of 141 states

INDIKÁTOR INDICATOR	SR SR	POESKO POLAND	ČR CZR	RAKÚSKO AUSTRIA	MAĎARSKO HUNGARY	STREDNÁ EURÓPA CE EUROPE Φ
Podnikateľské prostredie Business environment	113	76	75	31	79	74,8
Bezpečnosť Safety and security	55	35	48	5	39	36,4
Zdravie a hygiena Health and hygiena	14	25	4	1	8	10,4
IZ a trh práce HR and labour market	46	41	44	26	43	40
Pripravenosť IT ICT readiness	37	44	34	19	43	35,4
Priorita CR Prioritization of TT	102	99	66	16	34	63,4
Otvorenosť na medzinárodný trh International openness	43	26	17	33	18	23,4
Cenová konkurencieschopnosť Price competitiveness	80	46	87	132	76	84,2
Environmentálna udržateľnosť Environmental sustainability	33	28	13	8	7	17,8
Infraštruktúra leteckej dopravy Air transport infrastructure	129	73	51	32	69	70,8
Pozemná infraštruktúra a prístavy Ground and port infrastructure	43	47	18	15	36	31,8
Infraštruktúra služieb CR Tourist service infrastructure	13	66	30	1	39	29,8
Prírodné zdroje Natural resources	50	57	89	28	78	60,4
Kultúrne zdroje a biznis cestovanie Cultural resources and business travel	94	35	42	30	44	49
Pozícia v rebríčku celkom Ranking Total	61	47	37	12	41	39,6
Hodnotové vyjadrenie score (1-7)	3,84	4,08	4,22	4,82	4,14	4,22

Spracovala a prepočítala autorka podľa:

http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf

Napriek optimistickým názorom treba konštatovať, že Slovensko zaujalo v roku 2015 (pozn. autorky: aj v predchádzajúcich rokoch) najnižšie postavenie.

Dôvody sú hlavne tieto:

- a) podmienky leteckej dopravy, ktorá sa orientuje v SR len na zahraničné nízkonákladové spoločnosti,
- b) permanentne sa meniace podnikateľské podmienky, ktoré nie sú ústretové vo vzťahu ku malému a strednému podnikaniu, ktoré v cestovnom ruchu prevláda. Zdravotné a sociálne odvody pri výkone na dohodu o vykonaní práce zvýšili nákladovú náročnosť pre zamestnanosť sezónnych pracovníkov. Daň z pridanej hodnoty na hotelové a reštauračné služby je v porovnaní s ostatnými krajinami v EU vyššia. Podpora start-up podnikov nesmeruje do cestovného ruchu.
- c) nedostatočné, čiastočne podceňované postavenie cestovného ruchu na Slovensku z hľadiska politickej a spoločenskej pozornosti. Prijatie zákona o podpore cestovného ruchu predstavuje ústretový krok, avšak v celkovom vyhodnotení sa výrazne neprejavil.

Sociálne pôsobenie cestovného ruchu na potenciálny dopyt

Sociálny cestovný ruch je v rámci programu CALYPSO v centre pozornosti v celej Európskej únii. Tento program však rieši každá členská krajina podľa svojho rozhodnutia. V Poľsku a v Maďarsku zaviedli tzv. rekreačné poukážky, ktoré umožnili cestovať po svojej krajine v zvýhodnených podmienkach. V SR je sociálny aspekt zakotvený pre klientelu seniorov v hoteloch štátnej akciovej spoločnosti v období mimo sezóny. Od roku 2015 vláda SR rozhodla o podpore segmentu mládeže, žiakov a študentov. Títo dostávajú príspevok zo štátneho rozpočtu na lyžiarsky zájazd a školu v prírode. Vzhľadom na životnú úroveň vo všetkých post-socialistických krajinách, kde spoznávame termín „hranica chudoby“, možno konštatovať, že sociálne pôsobenie cestovného ruchu nie je v dostatočnom rozsahu.

V komerčnom cestovnom ruchu sú v ponuke možnosti tzv. ekonomických služieb alebo nízko nákladových služieb. Ich popularita sa prejavuje a zvyšuje sa cestovanie, resp. návštevnosť zo strany ľudí s minimálnymi osobnými dôchodkami. Diskutabilná je kvalita a minimalizácia poskytovaných služieb.

Transformácia digitalizácie

Medzinárodný cestovný ruch využíva informačné technológie vo všetkých službách. On-line predaj, rezervácia, či informácia aj prostredníctvom mobilných aplikácií je už samozrejmosť vo všetkých krajinách stredoeurópskeho priestoru. Celosvetový problém je v etike a v serióznosti vo vzťahu ku zákazníkovi. Nejde o jednoduchú ochranu spotrebiteľa. Ide o nové prístupy v etike, ktoré možno formulovať nasledovne:

- a) personalizácia on-line ponuky služieb cestovného ruchu, ktorá má vychádzať zo špecifických potrieb konkrétneho zákazníka
- b) prepojenie a možnosť komunikácie zákazníka s poskytovateľom služieb
- c) transparentnosť informácií vo vzťahu ku zákazníkovi.

V štúdií o rizikách digitalizácie v sociálnych sieťach (Dosemagen et al., 2016) autori zdôrazňujú potrebu vysvetľovať etiku a ochranu súkromia v sociálnych sieťach na vedeckej, odbornej aj laickej úrovni. Rozdielne ponímanie informácií v rôznych štátoch je aktuálne aj v medzinárodnom cestovnom ruchu. V krajinách stredoeurópskeho priestoru ide o problémy, ktoré sú predmetom pozornosti v celej Európe. Ide hlavne o prácu s dátami, spracovanie informácií, zaobchádzanie s tzv. mŕtvymi informáciami.

Podľa nášho vlastného ostatného výskumu možno konštatovať, že informácie prostredníctvom informačných technológií sú významným zdrojom aj v podmienkach návštevnosti SR, resp. Bratislavy. Vo výskumnej vzorke 1361 dopytovaných zahraničných turistov, boli respondenti zo všetkých krajín Európy, vybraných krajín z Ázie, Ameriky, Austrálie aj Afriky. Uvedené zastúpenie dokumentuje medzinárodný prvok výskumu a seriózne závery o využívaní informačných technológií na strane medzinárodného dopytu v cestovnom ruchu. (Novacká, 2016)

Špecializovaný portál cestovného ruhu (Trip advisor, Booking, Amadeus a pod.) využilo 37,5% opýtaných respondentov, Facebook 13,4%, Twitter 2,8% , YouTube 2,6% a iné sociálne siete 4,4% turistov. Web stránka mesta pôsobila ako informačný zdroj pre 29,4% opýtaných a web cestovnej kancelárie navštívilo 7,9% respondentov.

Záver

Stredoeurópsky priestor je potrebné teritoriálne vymedziť. V cestovnom ruchu existuje niekoľko rozdielných prístupov ku začleneniu krajín do tohto priestoru. Pre potreby príspevku sme začlenili do stredoeurópskeho priestoru päť krajín. Ide o Slovensko, Českú republiku, Maďarsko, Rakúsko a Poľsko.

Prostredníctvom komparatívnej analýzy sme vyhodnocovali v sledovaných krajinách nasledovné základné tematické okruhy: ekonomické impakty cestovného ruchu, konkurencieschopnosť, sociálne pôsobenie cestovného ruchu na dopyt a transformáciu digitalizácie v cestovnom ruchu.

Ekonomické impakty sme riešili s dôrazom na priamy a celkový podiel cestovného ruchu na HDP, priamu a celkovú zamestnanosť, výdavky turistov v zahraničí a investície. Výrazne najvyššiu silu má cestovný ruch v Rakúsku. Tento fakt dokumentuje aj vyhodnotenie konkurencieschopnosti, v ktorom ďalšie krajiny stredoeurópskeho priestoru sa nachádzajú v štvrtej, piatej resp. šiestej desiatke celosvetového rebríčka konkurencieschopnosti cestovného ruchu v sledovaných 141 krajinách. Pozitíva krajín CE z aspektu bezpečnosti, hygieny a zdravia sú

vynikajúce. Negatíva sa prejavujú v podnikateľských podmienkach, infraštruktúre cestovného ruchu, politickej a spoločenskej prioritě cestovného ruchu. Sociálny vplyv cestovného ruchu na dopyt je na relatívne štandardnej úrovni.. V podmienkach post-socialistických krajín, kde sa začíname stretávať s pojmom „hranica chudoby“ má však sociálny vplyv cestovného ruchu rezervy. Transformácia digitalizácie napreduje v súlade s rozvojom technológií vo všetkých stredoeurópskych krajinách. Podobne ako v celom svete vystupuje do popredia personalizácia on-line služieb a etika vo vzťahoch s klientom.

Pod'akovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu Joint research č. Z-13-102/006-10.

Literatúra

- BAROMETER UNWTO 2016. Dostupné na internete: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt.pdf, 20.09.2016
- CENTRAL EUROPE AIR MILLION, 2016. Dostupné na internete: <https://www.aviationmegastore.com/vfr-chart-central-europe-air-million-2016-3760249830093-editeria-3760249830093-vfrtopographical--charts/product/?action=proinfo&art=135278>, 15.09.2016
- EUROCONTROL, 2016. *Functional Airspace Blocks*. Dostupné na internete: <https://www.eurocontrol.int/functional-airspace-block-fabs-defragmenting-european-airspace>, 15.09.2016
- DOSEMAGEN, S. M. et al. 2016. *The impact of digital content, opportunities and risks of creating and sharing information online*. Dostupné na internete: http://www3.weforum.org/docs/GAC16/Social_Media_Impact_Digital.pdf
- IATA, 2016. Dostupné na internete: <http://www.iata.org/publications/economics/Pages/regional.aspx>
- NOVACKÁ, Ľ. 2016. *Profil návštevníka a prieskum dopytu v hlavnom meste SR*. Bratislava: Ekonóm Bratislava, 2016.
- SCHWAB, K. et al. 2016. *The Travel and Tourism Competitiveness report, Growth through shocks*. WEFORUM Davos, 2016. Dostupné na internete: http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf
- SCHWEIGERT, H. 2015. *Cross border information VFR ins Ausland*. DFS Deutsche Flugsicherung, Verlag Flieger, 2015.
- COMMUNICATION From the Commission To the Council and the European Parliament. 2012. *The EU and its neighbouring regions: A renewed approach to transport cooperation*. /* COM/2011/0415 final */. Dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0415>

- UN WTO, 2016. Dostupné na internete: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt_.pdf, 20.09.2016
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 EUROPE, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/regional%202015/europe2015.pdf>, 29.09.2015
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 AUSTRIA, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/austria2015.pdf>
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 CZECH REPUBLIC, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/czechrepublic2015.pdf>
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 HUNGARY, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/hungary2015.pdf>
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 SLOVAK REPUBLIC, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/slovakrepublic2015.pdf>
- TRAVEL AND TOURISM ECONOMIC IMPACTS 2015 POLAND, 2016. WTTC. Dostupné na internete: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/poland2015.pdf>

CONTEMPORARY ISSUES OF THE TRAVEL AND TOURISM IN THE CENTRAL EUROPEAN AREA

Summary

Author documents travel and tourism economic impacts by statistic data: direct and total GDP, direct and total employment, visitors export and investment. This comparative analyse confirms significant power of travel and tourism in Austria. The same evaluation of Austria expresses the position in ranking of travel and tourism competitiveness. Other countries of Central Europe are competitive in the fourth, fifth and sixth tenner position in the world. The advantage of named countries is safety, security, health and hygiene. Social influence of travel and tourism to demand is partly developed in all CE countries. The European programme Calypso does apply every country by individual way. The government of the Slovak republic established the special support to pupils and students who can travel to the mountains and rural area. The technological transformation of digitalisation in travel and tourism is in progress in all CE countries. The core of problem is in personalisation on-line services and ethic.

Prof. JUDr. Ľudmila Novacká, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava

E-mail: novackaludmila@gmail.com